

Akit a dolgok megtalálnak

■ BESZÉLGETÉS ZARNÓCZAI GIZELLÁVAL ■

– Most töltötted be az ötvenet. Volt ünneplés?

– Képzeld el, hogy megleptek a Bethlen Táncműhelyben: a születésnapomon Horváth Csaba behívott próbálni. Mondtam neki, tőlem dolgozhatunk négyig-ötig, csak azt kérem, este ne próbáljunk. Csaba azt válaszolta, muszáj visszajönnöm este hatra, ki kell próbálnunk valamit. Elkezdünk dolgozni a *Médeián*; egyszer csak azt kérte tőlem, nyújtsam ki a csillagszórót tartó kezem, forduljak meg, és a zene végén pillantsak fel a karzatra. Felnéztem, és ott ült fenn vagy ötven ember, majd egyszerre fölállt. Csaba, Tokai Tibor és Vati

Tamás titokban összehívott egy csomó egykori és mai kollégát. Vati két kislánya énekelt nekem, én meg bőgtem, de aztán éreztem, nem szabad sírnom, mert megijednek tőlem.

– Harminc éve táncolsz. Hogy választottál pályát, otthonról jött az indíttatás?

– Az én történetemben nincs semmi különös: imádtam tornázni, szerettem produkálni magamat, mint minden kisgyerek. Szívesen kérkedtem a testi lazasággal, amit Isten adott nekem: átbucskáztam a nyakamon, ide emeltem a lábam, oda emeltem a lábam – tornaórákon mindig

nekem kellett a gyakorlatokat bemutatnom. Akkoriban a MOM Művelődési Házban tartottak gyerekeknek balettképzést. Hetente kétszer odajártam, ott is ment a „Gizi, te mutasd meg”. A balettintézetből rendszeresen jöttek ezekbe az iskolákba balettmesterek megnézni, melyik gyereknek lesz érdemes majd jelentkeznie. Hozzánk Merényi Zsuzsa jött – aki később a mesterem lett –, ő javasolta, hogy felvételezzek. Mentem, felvettek. Ott is produkáltam magam, az első négy évet – jó adottságaimnak hála – szinte kiráztam a kisujjamból. Egy idő után viszont elkezdtem hízni, és kapcsoltam: el kéne kezdenem végre rendesen dolgozni. De nagyon lusta voltam, a lábamat meg kövéren is fel tudtam emelni. Az utolsó három-négy évet megúsásos alapon csináltam végig, miközben mindenki azt mondta: „te olyan tehetséges vagy, de kicsit fogyjál le.” Azt gondolom, megtűrtek, mert a vizsgákra mindig össze tudtam magam kapni, és nekem ment a legmagasabbra a lábam.

– Merényi mellett kik tanítottak még?

– Fél évig a mesterem volt Bartos Irén, aki – most már ki merem mondani – meghatározó személyisége az életemnek. Ő sajnos kiment külföldre. Nagyon sajnálom, hogy nem tudott tovább tanítani engem. Azt mondta: menjek a fenébe, azért, mert megadattak a képességeim, még dolgozni is kéne. Én pedig erre összeszedtem magam. Addigra eldőlt bennem: táncos leszek, úgyhogy nem árt komolyan odafigyelni. Elkezdtem ésszel dolgozni. Egy napon pedig megláttam a tévében a Pécsi Balett *Bányászballedáját*. Elvarázsolt, és csak annyit tudtam mondani magamban: „Így is lehet táncolni?”

– 1972-ben mentél Pécsre friss diplomával, tizennyolc évesen a nagyok közé. Egymagad?

– Nem, az évfolyamunkból jött még Magasházy Kati, akiből később ügyvéd lett, meg Fehér Tibi és Szabó Tibi, akik aztán egy év után feljöttek az Operettbe, mert nem bírták odalenn. Én maradtam. Egy-két évvel előttem végzetek voltak már a társulatban, például Prepeliczay Annamária, akivel most újra együtt játszunk a *Médeiában*.

– Milyen volt a közeg, ahová be kellett illeszkedned?

– Eck Imre személye mindent meghatározott. Tóth Sanyi, a társulat másik veze-

tője pedig „alád rakta” a darabokat. Ezekben komoly érzelmi és technikai kihívásoknak kellett megfelelnünk. Imre világa sokkal közelebb állt hozzám: a látásmódja – amelynek lényegét ma se tudom megfogalmazni – arra inspirált, hogy a maximumot hozzam ki magamból. De ő hagyott dolgozni, hozzátenni, ha pedig szükségét érezte, provokált.

Az idősebbek iránt nagy tiszteletet éreztem – persze volt bennem néha egy kevés féltékenység, és azt kérdeztem magamban egy-egy szerepkiosztásnál: „miért ő táncolja, hiszen már harmincéves!” – na tessék, én meg már ötven vagyok. Bretus Máriára, Uhrík Dórára, Stimác Gábira a legteljesebb tisztelettel nézünk fel, a viszonyunkban nyoma sem volt a távolságtartásnak.

– *Kell klasszikus képzettség ahhoz, hogy valaki jó legyen a modern balettben?*

– Ezt nem állítom, de akinek van ilyen képzettsége, azon meglátszik. Nézd meg Juronics Tamást: neki nem volt igazi balettalapja, a néptáncosképzettségével mégis ragyogóan eltáncolta az Imre Zoltán által meghívott, modern technikákat alkalmazó koreográfusok darabjait.

– *Valameddig a Győri Balettben is táncoltál...*

– Hét hónapig bírtam Markóéknál, nagyon szorongtam, ezért feljöttem Pestre, a Rockszínházba. Szerettem ott lenni, kiváló emberekkel dolgozhattam. A *Sztárcsinálókba* és a *Bábjátékosba* álltam be: lehetett kicsit énekelni, színészkedni is – ez pedig sose állt tőlem távol.

– *Mikor szólaltál meg először színpadon?*

– Volt Pécsen egy *Chicago*-előadás, amit Tóth Sanyi és MGP rendezett: az előadásban mindenkinek volt egy kis prózája, meg persze énekeltünk. Én a pokolra való Kittyt játszottam. Ez volt az első megszólalás szerepem, aztán évekig, egészen a Rockszínházig néma csend. Majd felbukkant Bokor Roland a hírrel, hogy visszajött Imre Zoli.

– *Ez pedig törölt mindent.*

– „De én azért mégiscsak táncos vagyok” – gondoltam, és rögtön mentem Szegedre. Zolit addig csak hallomásból ismertem, a munkáit nem láttam. Találkoztunk, és – közhelyesen hangzik – úgy éreztem, mintha évtizedek óta ismernénk egymást. Tudtam, hogy Angliában, Olaszországban, az NSZK-ban élt, kulturált, intelligens ember, aki remek darabokat csinál, és kiváló táncos is. Később derült ki számomra, hogy milyen sokoldalú: érdekli

a képzőművészet, a film, az írás... Zoli sok mindenben hasonlított Eckhez, így például a képi világa, a mód, ahogy felrakta a darabokat, rokonnak tűnt – de Zoli többet mesélt, és mindig erős képzőművészeti megközelítés jellemezte. Némelyik darabja olyan, mint egy festmény. Az indulásnál a

A portrékat Konkcz Zsuzsa készítette

szegedi csapat súlve-főve együtt volt. Minden este összeültünk a klubban, és Zoli mesélt. Gyakran velünk volt Ruszt, ő is mesélt. Ültünk körülöttük, és figyelmesen hallgattuk őket. Csodálatos szakasza volt ez az életemnek.

– *A szegedi időszak a pályád csúcspontjának számít.*

– Persze. De a mostanit is csúcspontnak érzem: az élet mindig hoz valamit, az ember életkorától függően mást és mást. Ezt a jelenlegi, pesti periódust nagyon szerencsésnek gondolom: amatőrökkel, félkész-dőkkel, profikkal, kisebbekkel-nagyobbakkal dolgozva nagyszerű dolgokat tudtam – önző az ember – önmagamból kihozni. Ez Gergye Krisztiánnak, Csabai Attilának, Horváth Csabának és másoknak köszönhető. Bozsik Yvette-et – akihez Pestre jöttem – régebről ismerem. Szegeden – Imre Zoli jóvoltából – abszolút kezdők is próbálkozhattak: Yvette közülük az egyik, annak idején két jó darabot koreografált a társulatnak: a *Kis női szalont* és a *Villiket*.

– *Imre Zoltán drámai előzmények után, nemzetközi sikerekkel a háta mögött tért vissza Szegedre, abba a városba, ahol előbb ünnepezték, aztán elfogyott körülötte a levegő. Nagyszerű társulatot hozott létre, mégis megalázottan, vérgigéretten, ellehetetlenítve távozott. Hogyan éltétek meg ezt a történetet?*

– Többször le kellett fogunk, hogy neki ne menjen Kormosnak, az akkori igazgatónak. Alapvetően nem féltünk: iszonyú erősnek képzeltük magunkat, őt, a Szegedi Balettet. Mélyen hittünk Zoli igazságában. Most, utólag is azt gondolom, mindenben igaza volt. De a mai napig nem tudom megfejtetni, pontosan miért döntött úgy, hogy elmegy Szegedről. Sértetten távozott, még ránk is nehezített. Zoli látta a szárnyai alatt felnövő későbbi utód, Juronics Tamás tehetségét, minden erejével támogatta őt. Fájt neki, hogy nem álltunk ki mellette úgy, ahogy elvárta. Azt gondoltuk, hogy Zoli távozása után nekünk mindent folytatnunk kell Juronicssal és Pataki Andrással, két új vezetőnkkel.

– *Beszéltetek Imre Zoltánnal erről a konfliktusról azt követően, hogy elhagyta Szegedet?*

– Mindössze egyszer találkoztunk vele, a Fészek Klubban, egy megbeszélésen; filmet akartunk együtt csinálni, de a vállalkozás félbemaradt. Bodor Johanna – aki szintén a szegedi társulat tagja volt – és Zoli együtt dolgoztak a Vígszín-

házban, az *Össztáncban*. Ők tartották a kapcsolatot. Én csak annyit láttam, hogy Zoli rengeteg helyen dolgozik, és talán jól is érzi magát. Aztán jött a hír, hogy valami baj van vele, beteg. És egyszer csak ott álltunk a temetésén. Talán azzal az érzéssel halt meg, hogy becsaptuk őt?

– *Mit szóltál az Imre Zoltán születésének hatvanadik évfordulójára megnyílt kiállítás-hoz?*

– Fantasztikus, hogy legalább egy ember van, aki össze tudta fogni a hagyatékot. A kiállítást rendező Szúdy Eszter nagyszerű munkát végzett. Hálás vagyok neki ezért.

– *Mi történt veled Imre Zoltán távozása után?*

– Szegeden maradtam, és arra biztos nem gondoltam, hogy nekem akkor most nyugdíjba kell menni. Úgy éreztem, még szükség van rám. Jó darabig elég sokat dolgoztam, aztán az utolsó két-három évben fölöslegesnek éreztem magam. És akkor a sors megint közbeszólt, mert Gaál Erzi el-

kezdett színészként foglalkoztatni. Nagyon örültem neki, mert ez sokat pótol. Sajnos Erzsivel nem volt időnk igazán közel kerülni egymáshoz: egyetlen darabban dolgoztam vele, aztán el kellett mennie. Zsótérrel viszont szoros kapcsolat alakult ki köztünk. Azt hiszem, jól érezzük egymást.

– *Egyszer azt mondtad, ő az az ember, aki egy pillanat alatt el tud hitetni veled bármit.*

– Számomra ő olyan hiteles alak, akinek a kedvéért, ha kell, levetkőzőm meztelenre is. Megkérdeztem ugyan magamtól a Sarah Kane-előadás próbái alatt, hogy „normális vagy te?” – akkor még csak negyvenhét éves voltam. Levetkőztem.

– *Nem féltél az „igazi színészektől”, akikkel együtt kellett játszani?*

– Sokkal jobban féltém önmagamtól – addig a testemmel kellett dolgoznom, s hirtelen az lett a dolgom, hogy hangokat formáljak meg. Annak ellenére féltém, hogy meggyőződésem: a táncnak legalább annyira fontos eleme a színészet, mint a színészetnek a mozgás. Akkor jó a színész, ha játékában a mozgás őszinte beszéddel párosul. Erzsivel, a *Bernarda Alba* házában én alakítottam Maria Jozefát, az öregasszonyt. Sírnom kellett és röhögnöm. Hat hét próbát megúsztam úgy, hogy nem került rám a sor – nyilván attól féltém, hogy figyelnek. Aztán elért a végzet. Ott, akkor valami olyan jött ki belőlem, hogy utána már mertem játszani. Volt egy alapom, amire lehetett építeni.

– *Vannak átjárások a táncos és a színész éned között?*

– Egyre jobban össze tudom őket hangolni. Itt elsősorban alkati kérdések merülnek fel. Ha láttál Zsótér-előadásokat, tapasztalhatsz, hogy a színészeinek nincs sanszuk megúszni a mozgást. Gondolj csak arra, miket csinált Kuna Karsci a *III. Richárd*-ban. Akiket lehetett, Zsótér megmozdított, és kihívással tette a színészei számára, hogy mozgással is kifejezzék magukat.

– *A Rettegés és inség Radnóti színházi előadásának te voltál a koreográfusa...*

– Igen, de nem az én ötletem volt felküzdeni a színészeket a falba vert ácskapcsokon – ezt Zsótér és Ambrus Mari közösen találta ki, engem pedig azért hívtak, hogy segítsék: „hátha neked jobban elhiszik, hogy fel lehet mászni rájuk.” Egy idő után olyan aktívak lettek, hogy szinte maguknak találták ki a mozdulatokat. Nem minden színészt ilyen könnyű megmozgatni. Meggyőződésem, hogy általában a táncosok sokkal fegyelmesebbek náluk. Színésznek koreografálni kicsit pszichológusi munka is: egyáltalán nem mindegy, hogyan közeledsz hozzájuk.

– *Nagyon leegyszerűsítve az jár a fejekben, hogy a tánc is az életből merít, azzal foglalkozik. Az emberek átlagos élettartama pedig már nem negyven év, mint ötszáz évvel ezelőtt. Mi*

ért ennyire evidens, hogy egy középkorú – mégoly kiváló állapotban lévő – művésznek ennyire ritkán van helye a színpadon?

– Ez érzékenység kérdése. Horváth Csaba például észrevette, hogy él körülötte néhány idősebb táncművész, akinek még van mit mondania a testével, és akiről neki még eszébe jut valami.

– *Az Alkonyodó című koreográfiájára utalsz.*

– Ezt a lehetőséget hálásan köszönöm Csabának. Arról a darabról nekem, nekünk iszonyú sok jó és rossz dolog jutott az eszünkbe. De lássuk be: ezt nem lehet erőltetni. Mindenkit más inspirál.

– *Te, ötvenéves fejjel, ereje teljében lévő, aktív táncosként biológiai csodának számítasz.*

– Nem véletlenül járok fürdőbe, a Szekácskába... Egyelőre nem panaszkodhatom. Nézd meg például Pongor Ildikót, három gyereket szült, idősebb nálam, és másfél éve milyen gyönyörű volt, milyen remekül táncolt például az Imre Zoli-féle *Asszony-szerelem, asszonyors* felújításában. Ő az operaházi vonalat viszi, pedig a modernben is óriási dolgokat tudna csinálni. Ha elkap egy számodra hiteles ember, akkor nem gondolsz a korodra. Jó, most már eszembe jut, de a fenébe, mit tehetek, elfogadom.

– *MGP írt rólad egy gyönyörű portrét a Népszabadságban, és elég pikírtan megjegyezte, hogy a mesterek mellett „féltehetségekkel”, „kezdőkkel” is fellépsz.*

– Éppen nekik akarok segíteni, velük dolgozom szívesen. Mert látok bennük valamit – de döntéseimben a saját önzésem is benne van. Nem véletlenül kezdtem el együttműködni Csabai Attilával: amikor a *Cyber Gésák*-ban dolgoztunk, Attila izgalmas alkotói periódusban volt, amihez nyilván én is hozzásegítettem. Megtisztelő volt, hogy gondolt rám, akárcsak Gergye Krisztián a *Barbara L.* című darabjával. Krisztiántól olyan sokat kaptam, hogy én is tudtam neki segíteni. Egy pillanatig sem érzem megalázkodást vagy méltatlannak ezeket a vállalásaimat.

– *Rengeteget dolgozol, mégis rosszkedvűnek látszol.*

– A rosszkedv életkori sajátosság. Az ember ilyentájt elkezdi gondolkodni: akkor mi is van, mi volt eddig? Pedig semmi okom szomorúnak lenni. Talán túl sokat gondolkodom az elmúlás, a lét, a meghalás miérettjén – nehezemre esik ezt megfogalmazni –, de ettől mindig rosszkedvű leszek. Aztán gyorsan elmegyek dolgozni, és ez egy időre kimossa belőlem az ilyesmit. Pár hete meghalt a kutyusom, és ez iszonyúan fáj – mindig mindenhova, még próbákra is velem jött, otthon érezte magát mindegyik színházban. Hatéves volt, nem kellett volna elpusztulnia. Az a kutya nekem az élettársam volt.

Azon is sokat gondolkodom persze, hogy mi lesz tovább. Mert ezt a végtelenség-

gig nem lehet folytatni. Fiatalon a szép öregkorra gondolsz, hogy majd elhímezgetsz – mostanában el is kezdtem hímezni –, de most is csak magamat sajnálom – látod, ez is kicsoda önzés. Nem az jár a fejekben, hogy „mit adtam az emberiségnek”, hanem az: „én ennyit tudtam.” Eltöpreng az, hogy hogyan éltem, mit csináltam, hogy, merre menjek tovább, hogyan múlok el, s addig hogyan érdemes élni.

– *És sorra ilyen töprengő szerepeket kapsz.*

– Igen, amelyek többé-kevésbé az elmúlás gondolatkörére épülnek. Nem vadászom rájuk: maguktól kapnak el. Muszáj tovább élni. Elmegy az ember a fürdőbe, próbára, megnézi a Mednyánszky- és a Monet-kiállítás, a Frida Kahlo-filmet.

– *Saját munkákat nem tervezel?*

– Nem. Nincs meg bennem hozzá az adottság. Ha meglenne, akkor kitörne. Az megint más kérdés, hogy bizonyos felkérések inspiráló ereje kihoz belőlem fontos dolgokat. Együtt próbálkozunk, és én esetleg jobban meg tudok fogalmazni mozdulatban valamit. Alárendelt típus, beosztott vagyok, és ezt nem szégyellem. Szeretek beosztottja lenni olyan embernek, akiben hiszek. És az ilyenek nagyon sokat tudok segíteni, előjönnek az ötleteim is.

– *A tanítás?*

– Nem szeretek tanítani, pedig kéne. Pontosabban nincs meg bennem az elhivatottság erre. A tanítást pedig – mint minden mást – csak így szabad csinálni. A mai fiatalok – hála istennek – sokkal célratörőbbek: ez belőlem hiányzik. Nem volt balesetem, nem tört félbe a pályám, csak dolgoztam. Szerencsém volt, és igyekeztem jól tenni a dolgom. Mindent úgy élek meg, ahogy jön. Nem tervezek. Még holnaputánra sem.

AZ INTERJÚT KÉSZÍTETTE:
HALÁSZ TAMÁS

Nemzeti Táncszínház olyan közönség szervezőket keres, akik szeretik a táncot, szívesen nézik előadásainkat, és szívügyüknek érzik, hogy minél szélesebb körben népszerűsítsék a táncprodukciókat.

Érdeklődni és jelentkezni lehet a Nemzeti Táncszínház titkárságán.

Tel.: 201-8779, 201-8202.

e-mail:

info@nemzetitanctanzinhaz.hu